

250 éves a Klimó Könyvtár

VI. Tudomány és kutatás a Klimó Könyvtárban konferencia (beszámoló)

250 years of the Klimó Library

VI. Science and Research in the Klimó Library conference (report)

Bedő Zsigmond Áron
bedo.zsigmond@lib.pte.hu
Pécsi Tudományegyetem Egyetemi
Könyvtár és Tudásközpont Történeti
Gyűjtemények Osztálya
könyvtáros

Beérkezett: 2024.11.18.
Elfogadva: 2024.12.09.
Publikálva: 2025.02.06.

250 éve nyitotta meg Klimó György pécsi püspök könyvtárát a nyilvánosság előtt. A jubileumi évforduló emlékére a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont programsorozatát rendezett „Klimó 250-emlékévé” címmel. A rendezvények keretében a látogatók épületvezetések, városséták, kézműves-foglalkozásokon és kiállításokon ismerkedhettek meg a Klimó Könyvtár történetével és Klimó püspöknek a hazai művelődés terén kifejtett széles körű tevékenységével.

Jelen cikk a „250 éves a Klimó Könyvtár VI. Tudomány és kutatás a Klimó Könyvtárban” konferenciáról és „A Klimó Könyvtár kutatói. Kiállítás a 250 éves Klimó Könyvtárban” időszaki kiállításról készült beszámolót tartalmazza.

Klimó György, Klimó Könyvtár, konferencia, Pécsi Egyházmegye, Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Bishop György Klimó of Pécs opened his library to the public 250 years ago. The events included guided tours of the building, guided walks, craft activities and exhibitions to introduce visitors to the history of the Klimó Library and the wide-ranging activities of Bishop Klimó in the field of national education.

This article contains the report about the „250th Anniversary of the Klimó Library VI: Science and Research in the Klimó Library” conference and the temporary exhibition „The Klimó Library Researchers. Exhibition at the 250 years old Klimó Library”.

György Klimó, Klimó Library, conference, Diocese of Pécs, University Library and Knowledge Centre of the University of Pécs

1. A Klimó Könyvtár történetének rövid összefoglalója

2024. október 17-én tartották a Pécsi Egyházmegye és a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont¹ szervezésében a Klimó Könyvtár megnyitása 250. évfordulójának jubileumi konferenciáját. A konferencia ismertette a könyvtár történetéhez és gyűjteményéhez kötődő aktuális kutatásokat (Miseta, A. et al. 2024, p. 1–20).

Cite as / Így hivatkozd: Bedő, Zs. Á. (2025) 250 éves a Klimó Könyvtár: VI. Tudomány és kutatás a Klimó Könyvtárban konferencia (beszámoló) / 250 years of the Klimó Library: VI. Science and Research in the Klimó Library conference (report), Central European Library Science and Information Science Review (CELISR), 2(1), p. 113–119.

A Klimó György pécsi püspök (1751–1777) által alapított könyvtárat maga a püspök 1774-ben nyilvánossá tette. Célként tűzte ki, hogy a könyvtár egy Pécssett a jövőben felállítandó egyetemnek a könyvtára és tudományos kutatóközpontja legyen. Elképzelése életében nem valósult meg, viszont utódai folytatták tevékenységét és tovább bővítették a könyvtári gyűjteményt. Utoljára Zichy Gyula pécsi püspök (1905–1926) bocsátotta örökös használatra a könyvtárat 1923-ban a Pécsre települő Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem² számára. Az állomány nagysága napjainkra megközelítőleg 35 000 darab kötetre becsülhető, így a gyűjtemény az egyetemi könyvtár legnagyobb különgyűjteménye.

2. A 250 éves a Klimó Könyvtár: VI. Tudomány és kutatás a Klimó Könyvtárban konferencia bemutatása

2.1. Általános ismertető

A jubileumhoz kapcsolódóan egy időszaki kiállítás is nyílt „A Klimó Könyvtár kutatói. Kiállítás a 250 éves Klimó Könyvtárban” címmel, amelyet az érdeklődők 2024. október 17-től 2025. március 31-ig látogathattak. A kiállításon bemutatásra került a Klimó Könyvtár kutatóinak munkássága és az általuk tanulmányozott művek (Miseta, A. et al. 2024, p. 4).

A 250 éves a Klimó Könyvtár VI. Tudomány és kutatás a Klimó Könyvtárban egy-napos konferencia újabb eleme volt a pécsi Egyetemi Könyvtár 2001-ben kezdett konferenciasorozatának, melynek célja a könyvtári kutatások megismertetése a szélesebb tudományos nyilvánossággal. A konferenciának a Pécsi Egyházmegye Püspöki Magtár Látogatóközpontja³ biztosított helyet. A résztvevők a nap során három szekcióban (A Klimó Könyvtár története és gyűjteményei, 18–19. századi irodalom a Klimó Könyvtárban, Specialitások és kordokumentumok) tizennégy előadó tizenhárom előadását hallgathatták meg (Miseta, A. et al. 2024, p. 1–3).

2.2. Megnyitóbeszéd

Miseta Attila, a Pécsi Tudományegyetem rektora és **Felföldi László** pécsi megyés püspök köszöntötte a vendégeket a konferencia megnyitóján. A rektor beszédében a könyvtár generációkat összekötő szerepét emelte ki, amely intézmény a múlt értékeinek megőrzése mellett a modern tudományos kutatás központjaként működik. A megyés püspök megnyitóbeszédében rámutatott arra, hogy a könyvtár nem csupán megőrző, hanem aktív értékteremtő funkcióval is rendelkezik (1. ábra). A könyvtár a jövőhöz vezető út része, ahol a hagyományok és az innováció ötvöződnek (Kovács-Csincsák, 2024).

Az egyetemi könyvtár nevében **Szeberényi Gábor**, a PTE (Pécsi Tudományegyetem) Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont főigazgatója üdvözölte az előadókat és a közönséget. Beszédében a könyvtárnak az egyetemi életben betöltött szerepét hangsúlyozta. A főigazgató hangsúlyozta, a Klimó Könyvtár gyűjteménye egy élő, aktívan kutatott állomány, amely lehetőséget biztosít a kutatóknak arra, hogy eredményeiket konferenciákon mutathassák be a nyilvánosság számára (Kovács-Csincsák, 2024).

2.3. A Klimó Könyvtár története és gyűjteményei

A szekció elnöke **Csibi Norbert**, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar Újkortörténeti Tanszék adjunktusa volt (Miseta, A. et al. 2024, p. 2).

¹ Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont: <https://www.lib.pte.hu/hu/>

² A Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem 1912-ben alapított egykori egyetem Pozsonyban, majd 1923-tól kezdve Pécssett, melynek jogutódja a Pécsi Tudományegyetem. Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Erzs%C3%A9bet_Tudom%C3%A1nyegyetem

³ Pécsi Egyházmegye Püspöki Magtár Látogatóközpontja: <https://pecsiegyhazmegye.hu/latogatasi-informaciok/kapcsolat/magtarmagtarlatogatokozpont-meeting-point>

1. ábra: Felföldi László megyés püspök megnyitóbeszéde

A nyitó előadásban **Gőzsy Zoltán**, a Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Vármegyei Levéltára igazgatója és a PTE BTK (Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar) Újkortörténeti Tanszék tanszékvezető docense Klimó György püspöki tevékenységét ismertette (2. ábra). Klimó püspök tevékenysége abban volt különleges, hogy a XIV. Benedek pápa és Mária Terézia magyar királynő által megfogalmazott társadalomszervezési elvek (intézményi papképzés megteremtése, a vezetők aktív részvétele az egyének életében, tanult emberek alkalmazása a kormányzatban) alapján egy, a dél-dunántúli viszonyokra alkalmazott programot állított össze. Ilyen módon sikerrel egyeztetette egymással az egyházi és a világi érdekeket. Klimó a művelődés jövőjét a szemináriumi képzésben látta, amely egy alapként szolgált volna a feléleszteni kívánt pécsi egyetem működéséhez. A püspök szíven viselte a pécsi szeminárium sorsát: részt vett az oktatók kiválasztásában, és könyvtárát a hallgatók rendelkezésére bocsátotta, elősegítve művelődésüket (Miseta, A. et al. 2024, p. 5).

2. ábra: Gőzsy Zoltán előadása

Szeberényi Gábor, a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont főigazgatójának előadása a Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter művelődéspolitikája és az Erzsébet Tudományegyetem könyvtárának megszervezése közötti tágabb összefüggéseket vizsgálta. 1917-ben Klebelsberg a Magyar Történelmi Társulat⁴ elnökeként megfogalmazta a magyar történettudomány kutatásfejlesztésének alapelveit: intézményi feltételek biztosítása, történeti források összegyűjtése és publikálása, a történelem népszerűsítése a nyilvánosság előtt. Minisztersége (1922–1931) alatt e szempontokat érvényesítve létrehozta az Országos Magyar Gyűjteményegyetemet (OMGYE), amely intézményhálózat a hazai közgyűjtemények működését szabályozta. Az OMGYE keretében kezdődött a könyvtárak megszervezése, a Klimó Könyvtár egyetemi használatba helyezése Pécsen szintén a folyamat részét képezte (Miseta, A. et al. 2024, p. 10).

Dezső Krisztina, a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztályának osztályvezetője, könyvtáros-muzeológus áttekintést adott Patkovics József pécsi városi tisztii főorvos könyvtárának balneológiai műveiről. Patkovics József 1823-ban fürdőorvosként fedezte fel a harkányi gyógyvíznek az emberi szervezetre gyakorolt jótékony erejét. Könyvtári gyűjteményének 7%-a balneológiai (gyógyfürdőtudományi) témájú könyvekből áll, amelyek gyógyvízelemzéseket, vízkúrákkal kapcsolatos műveket és fürdőismertetőket tartalmaz. A fürdőismertetőik részletesen tartalmazzák a fürdőhelyek történetét, topográfiájukat, vizük összetevőit és alkalmazásukat a gyógyászat területén (Miseta, A. et al. 2024, p. 9).

Szabó Kristóf, a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztályának könyvtárosa, aki előadásában a Klimó Könyvtár egykori éremgyűjteményének összetételét ismertette a püspöki éremtári katalógusok alapján. A hajdani, kb. 3000 darabból álló kollekció több mint a felét ókori római pénzek alkották, mellettük jelentős számban jelen voltak antik bronz és középkori magyar nemesfémpénzek is. A gyűjtemény tanulmányozásához elkerülhetetlen az éremtár numizmatikai köteteinek használata, hiszen a kötetek a numizmatika tudományának szinte minden ágát felölelik: bányászati, pénzverési, alkimiai, éremleíró stb. művek egyaránt megtalálhatók közöttük (Miseta, A. et al. 2024, p. 7).

Méreg Martin, a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztályának munkatársa Mitterpacher Lajos egyetemi tanár könyveiről adott áttekintést. Mitterpacher a pesti egyetem mezőgazdasági tanszékének 1777-es felállításával egyetemi szintre emelte a mezőgazdaság hazai oktatását. Tanításában főként a nyugat-európai agrártudósok (Johann Beckmann, François Home, George-Louis Leclerc Buffon) módszereit honosította meg. Önálló tudományként tekintett a mezőgazdaságra, amelynek fejlesztéséhez felhasználta a természettudományok eredményeit. Hatásáról elismerően nyilatkoztak hazai kortársai is, többek között Pankl Máté, Nagyváthy János (Miseta, A. et al. 2024, p. 8).

Dóbké Agnes, a HUN-REN⁵ Irodalomtudományi Intézet tudományos segédmunkatársa bemutatta a Klimó Könyvtár olasz kapcsolatait. Klimó György könyvtárának gyarapításában meghatározó szerepet játszottak azok a külföldi személyek, akik Bécsből, Rómából, Pisából, Firenzéből, Milánóból és Velencéből leveleztek a püspökkel. Különösen fontosak voltak a bécsi és római illetőségű egyházi emberekkel (pl. Pietro Maria Gazzaniga, Paolo Bernardo Giordani, Tommaso Maria Mamachi, Giuseppe Garampi) fenntartott kapcsolataik, amelyek révén Klimó újabb forrásokat használhatott fel a pécsi egyházmegye

⁴ Magyar Történelmi Társulat: <https://tortenelmitarsulat.hu/>

⁵ HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat. Elérhető: <https://hun-ren.hu/> (Utolsó elérés: 2025. 01. 21.)

történetének behatóbb megismeréséhez. A kutatáson felül a könyvvásárlások más fontos célokat is szolgáltak: a pécsi papképzés oktatási anyagának biztosítását, különlegességek beszerzését és a főúri gyűjtemények megőrzését (Miseta, A. et al. 2024, p. 6).

2.4. 18–19. századi irodalom a Klimo Könyvtárban

A második szekciót **Gőzsy Zoltán**, a Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Vármegyei Levéltárának igazgatója, a PTE BTK Újkortörténeti Tanszék tanszékvezető docensének elnökségével tartották meg.

Kis-Halas Judit, az ELTE BTK (Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar) Néprajzi Intézet Folklore Tanszék adjunktusa két, 18. század végéről származó ferences prédikációgyűjteményt (Különös beszédek a B. Szűz Mariaról...; Rövid vasárnapi beszédek...) ismertetett. A művek a siklósi és máriagyűdi kolostorok ferences szerzeteseinek életéről nyújtanak információt mentalitás-, vallás-, kultúrtörténeti és folklorisztikai téren (Miseta, A. et al. 2024, p. 12–13).

3. ábra: Majorossy Imre előadása

Tóth Orsolya, a PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék docense Kazinczy Ferencnek a Monumenta Hungarica című történeti forrásgyűjteményhez írt előszavainak szövegváltozatait hasonlította össze. Kazinczy számos forrással és előfizetővel segítette a gyűjtemény elterjesztését, ezért annak kiadója, Romy Károly György író őt kérte fel az előszó megírására (Miseta, A. et al. 2024, p. 13–14).

Jankovits László, a PTE BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék docense Vitkovics Mihály költő, prózaíró „Vitkovics Mihály meséi és versei” című könyvét elemezte. Vitkovics Mihály Horvát Istvánnal és Szemere Pállal együtt alapította meg 1808-ban Kazinczy Ferenc „pesti triászát”, amely a nyelvújító mozgalomban fejtett ki tevékenységet. Vitkovics könyvét Kazinczy fia, Emil számára írta (Miseta, A. et al. 2024, p. 14).

Majorossy Imre, a Magyarságkutató Intézet Eszmetörténeti Kutatóközpont tudományos főmunkatársa előadásában egy francia nyelvű iskoladramát ismertetett (3. ábra). Az iskoladrama oktatási műfaj volt a jezsuiták és piaristák által

fenntartott egyházi iskolákban, a drámák a diákok erkölcsi nevelését szolgálták. A Klimó Könyvtár egyetlen francia nyelvű iskoladrámájának írója Pierre-Joseph Arthuys francia jezsuita szerzetes. A könyv a bibliai József és testvérei történetét meséli el (Miseta, A. et al. 2024, 3, p. 11–12).

2.5. Specialitások és kordokumentumok

A harmadik szekció elnöke **Szeberényi Gábor**, a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont főigazgatója volt.

Nagy Imre, a PTE BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék professor emeritusa előadásában az egykor a Klimó Könyvtárban dolgozó Várkonyi Nándor barátja, Weöres Sándor irodalmi munkásságát mutatta be több műve (pécsi versek, „Medúza” című kötet, „Holdbeli csónakos” című dráma) elemzésével (Miseta, A. et al. 2024, p. 17).

Czagány Zsuzsa és **Gilányi Gabriella**, a HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézetének tudományos munkatársai előadást tartottak a Klimó Könyvtár középkori kódexeinek kottatöredékeiről. A kutatáshoz használt módszertan ismertetésén túl a Fragmenta Manuscriptorum Musicalium Hungariae Mediaevalis adatbázist is bemutatták (Miseta, A. et al. 2024, 3, p. 15).

Oláh Krisztina, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Informatikai Kar Térképtudományi és Geoinformatikai Intézet tudományos munkatársa prezentációjában a Klimó Könyvtár csillagászati térképműveit vizsgálta (4. ábra). Elsőként Ptolemaiosz ókori csillagász írta le a csillagképeket. A nagy földrajzi felfedezések által bekövetkezett technikai fejlődés következményeként a 16. századtól rengeteg csillagkép keletkezett, amelyek között megtalálhatók voltak uralkodók, állatok és találmányok is. Az ókortól a 19. század közepére csaknem háromszorosára (48-ról 112-re) nőtt a csillagképek száma (Miseta, A. et al. 2024, p. 16).

4. ábra: Oláh Krisztina előadása

2.6. A Klimó Könyvtár kutatói. Kiállítás a 250 éves Klimó Könyvtárban időszak kiállítás megnyitóbeszédei

A Klimó Könyvtár Hártyatermében megrendezett A Klimó Könyvtár kutatói. Kiállítás a 250 éves Klimó Könyvtárban című új időszak kiállítását Szeberényi Gábor, a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont főigazgatója nyitotta meg. Beszédében röviden vázolta a könyvtár közgyűjteménnyé válásának körülményeit, majd megköszönte a Történeti Gyűjtemények Osztálya munkatársainak tevékenységét

a Klimó Könyvtár gyűjteményeinek gondozásában és megismertetésében (YouTube.com, 2024).

Fedele Tamás,⁶ a Pécsi Tudományegyetem oktatási rektorhelyettese köszöntőjében elismerően nyilatkozott a könyvtárról, amely az első magyar nyilvános könyvtárként 250 éve szolgálja rendületlenül a tudományos kutatást. A rektorhelyettes maga is közel három évtizede használja a Klimó Könyvtár állományát. Jó szívvel emlékszik vissza a könyvtár első nyomtatott katalógusát összeállító Móró Mária Anna könyvtárossal folytatott beszélgetéseire, amelyeken számos ismeretre tett szert. Fedele Tamás kiemelte, a kiállítás a gyűjteményt élhetővé és befogadhatóvá teszi a látogatók számára (5. ábra) azzal, hogy a különböző tudományterületeken dolgozó kutatók osztják meg gondolataikat a könyvtár műveiről. A kiállítást élettelivé teszik a könyvtár mindennapi életéről készült fényképek (YouTube.com, 2024).

5. ábra: A látogatók megtekintik a kiállítást

Wolosz Robert, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Karának tanulmányi és diákjóléti dékánhelyettese beszédében a kiállítás kapcsán az osztozkodás mint emberi tulajdonság fontosságára mutatott rá. Utalt arra, hogy a külföldi illetőségű Klimó Györgyöt a hazai – pécsi – környezete által rá gyakorolt hatások tették a magyar kulturális élet kiemelkedő személyiségévé (YouTube, 2024).

A jubileumi konferencia befejezésével a „Klimó 250-émlékévként” az Egyetemi Könyvtárban rendezett ünnepi eseménysorozata lezárult.

Fotó: Dezső Krisztina, a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztálya osztályvezetője, könyvtáros-muzeológus

⁶ Fedele Tamás távollétében gondolatait Eby Varghese Anna, a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Partnerkapcsolati és Szolgáltatásmarketing Osztály könyvtári kommunikációs és közönségkapcsolati referense tolmácsolta.

Felhasznált és ajánlott forrás

Kovács-Csincsák, M. (2024) *250 éve a tudomány szolgálatában*, UnivPécs. Elérhető: https://univpecs.com/kultura/250_eve_tudomany_szolgalataban (Utolsó elérés: 2024. 11. 12.)